

REMISSVAR

2017-10-05
Dnr 3.9: 0552/17

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss av "Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik" (SOU 2017:60)

(Ku2017/01534/DISK)

Inledning

Utredningen har gjort två bedömningar när det gäller minoritetspolitikens övergripande inriktning och båda påverkar barn och ungdomar. Den första bedömningen är att minoritetspolitiken i större utsträckning behöver inriktas på överföringen av språk och kultur mellan generationer. Den andra bedömningen handlar om att minoritetslagstiftningen behöver integreras bättre inom alla politikområden. Utredningen konstaterar också att barn och unga kommer till tals i för liten utsträckning i frågor om inflytande och nationella samråd. Utredningen tydliggör också rätten till förskola inom förvaltningsområdena och skärper här kraven på kommunerna när det gäller denna rätt.

Det är positivt att utredningen använder sig av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) i sin argumentation. Barnombudsmannen delar utredningens uppfattning att minoritetsfrågor måste integreras bättre inom övriga politikområden. Vi är positiva till att utredningen prioriterat barns och ungas rätt till inflytande och samråd samt överföringen av språk och kultur mellan generationer. Allt detta är viktigt för att barn ur minoritetsgrupper eller urbefolkning ska tillförsäkras sina rättigheter på ett meningsfullt sätt.

En aspekt som är viktig för barn och unga berörs i avsnitt 3 i bilaga 2, om utvärderingen av de samiska språkcentrumen. Det är att barn och unga ofta tolkar sin minoritetstillhörighet på ett annat vis än äldre generationer. I texten beskrivs hur ungdomar numera inte nödvändigtvis ställs inför samma val som tidigare generationer utan i högre grad kombinerar identiteter som tidigare sågs som ömsesidigt exkluderande. Barnombudsmannen anser att det är viktigt att barn och ungdomars syn på vad en minoritetsidentitet innebär erkänns som lika giltig och väger lika tungt som andra tolkningar. Detta är nödvändigt för att exempelvis ett revitaliseringsarbete ska uppfattas som relevant för den yngre generationen.

Barnombudsmannen lämnar nedan synpunkter på utredningens förslag med utgångspunkt vårt uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån barnkonventionen.

Barnombudsmannens synpunkter

Ett område som nämns i förbigående men där utredningen saknar konkreta förslag är fall där barn omhändertas av socialtjänsten och placeras i familjehem där deras språk och kultur inte är en naturlig del. Detta är djupt problematiskt utifrån barnkonventionens artikel 20 (3) som understryker att vederbörlig hänsyn ska tas till önskvärdheten av kontinuitet i barnets uppfostran och till barnets kulturella och språkliga bakgrund samt artikel 30 som garanterar barn från minoriteter och ursprungsbefolkningar rätten till sitt språk och sin kultur tillsammans med andra medlemmar ur sin grupp. Barnombudsmannen anser därför att kraven på socialtjänsten att ordna ett familjehem som uppfyller dessa krav, när det är till barnets bästa, bör förtydligas.

Vid sidan av dessa allmänna synpunkter har Barnombudsmannen ytterligare ett par mer specifika synpunkter på utredningens förslag.

4.3.4 Förutsättningarna för barn och unga bör beaktas särskilt

Barnombudsmannen välkomnar att utredningen är tydlig med att barns och ungas rätt till inflytande och samråd bör beaktas särskilt men ställer sig samtidigt frågande till hur detta ska genomföras i praktiken. Utredningen anser att det bör ske minst en fördubbling av statsbidraget till de nationella minoritetsorganisationerna för att möta den kraftigt ökade omfattningen av samråd. Utredningen konstaterar samtidigt att minoritetsorganisationerna är dåliga på att fånga upp barn och unga vilket leder till slutsatsen att kommuner och myndigheter måste hitta alternativ för barns och ungas inflytande och samråd. Det är lätt att tolka utredningen som att barns och ungas inflytande ska prioriteras utan att de extra resurser som avsätts för att förbättra inflytandet för minoriteter generellt kommer denna grupp till del.

Barnombudsmannen oroas över den uppenbara problematiken med att peka ut föreningslivet som en mindre lämplig väg för att nå barn och unga, vilket hindrar en riktad ekonomisk förstärkning, för att i stället endast förespråka en förändring av en bestämmelse i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) som en väg för att förbättra barn och ungas inflytande och delaktighet. Då utredningen dessutom konstaterar att minoritetslagen alltför ofta inte fått genomslag, vilket är det uttalade skälet att lyfta ut bestämmelser om minoriteter i förskolan och äldrevården till skollagen respektive socialtjänstlagen, så befarar Barnombudsmannen att målet om att barns och ungas inflytande ska stärkas riskerar att bli ett slag i luften.

Barnombudsmannen föreslår att det på ett tydligt sätt klargörs hur barns och ungas inflytande ska kunna garanteras och att en resursförstärkning som är minst lika stor som den som ska garantera andra minoritetsföreträdare möjlighet till meningsfulla samråd kommer barn och unga till del.

6. Förskola på minoritetsspråk m.m.

Barnombudsmannen är positiv till utredningens förslag gällande förskolan i sin helhet. Både skärpningen av kommuners skyldigheter inom förvaltningsområdet (6.3.2 En tydligare reglering av kommunernas skyldigheter) och förslaget om att koppla rätten till förskola på minoritetsspråket inom förvaltningsområdet till skollagen (6.3.5. En tydligare anknytning till skollagstiftningen) är viktiga förändringar.

Utredningen fokuserar på förskolan då en pågående utredning (SOU 2016:116, Förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk) tar fram förslag som berör minoriteter för de övriga skolformerna. Barnombudsmannen vill, precis som utredningen, betona vikten av att det sker en samordning i beredningen av utredningarnas förslag.

10.2.2 Språkcentrum eller liknande insatser bör övervägas även för de andra minoritetsspråken

I ljuset av utvärderingen (bilaga 2 i utredningen) av de samiska språkcentrumen är Barnombudsmannen positiv till utredningens förslag att utveckla språkcentrum eller liknande insatser även för de andra minoritetsspråken. Barnombudsmannen anser att det är viktigt att barn och unga på ett uttalat vis är inkluderade i detta arbete då synen på vad en minoritetsidentitet är kan skilja mellan generationerna och mellan de olika minoriteterna. Insatser som inte inkluderar barn och unga från början riskerar därför att förmedla en bild av minoritetsidentiteten som tillhör en äldre generation vilket riskerar att få insatserna att tappa i relevans för målgruppen.

11. Kunskapshöjande och synliggörande åtgärder

Barnombudsmannen noterar att de kunskapshöjande och synliggörande åtgärderna utredningen föreslår ligger i linje med den särskilda hänsyn från massmedier visavi minoriteter som artikel 17 i barnkonventionen ger uttryck för. Utredningen har också, i linje med vad FN:s kommitté för barnets rättigheter anför i sin allmänna kommentar nr 11 om barn som tillhör ursprungsbefolkningar och deras rättigheter enligt barnkonventionen¹, lämnat förslag på kunskapshöjande insatser för professionella inom vård, utbildning och media. Barnombudsmannen finner allt detta positivt. Vi ställer oss också positiva till att utredningen förtydligar vikten av att utbildningsväsendet och läromedel ger alla barn kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Jonas Karlsson och projektledaren Jorge Rivera.

Anita Wickström
Vikarierande barnombudsman

¹ Trots att fokus ligger på ursprungsbefolkningar understryker texten att flera av förslagen även ska förstås som om de gäller språkliga eller kulturella minoriteter inom ett land.